40 YAŞ ÜSTÜ YETİŞKİNLERE YÖNELİK BİLGİSAYAR EĞİTİMİ

Serhat Bahadır KERT, Feza ORHAN, M. Betül YILMAZ
Yıldız Teknik Üniversitesi

ÖZET: Günümüzde, sağlık problemlerini çözmek, arkadaşlarıyla haberleşmek ya da istedikleri bir bilgiye ulaşmak gibi amaçlarla teknolojiyi ve özellikle bilgisayarları kullanan yetişkinlerin sayısında artış görülmektedir. Bu nedenle yetişkinlere yönelik bilgisayar eğitimlerinin ihtiyacı karşılar nitelikte tasarlanması ve sayılarının arttırılması her geçen gün önemli bir çalışma alanı olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu araştırmada 2007 Yılı içerisinde Yapı Kredi Yaşlılık Araştırmaları Merkezi desteğiyle, Türkiye Eğitimi Gönüllüleri Vakfı (TEGV) ve Yıldız Teknik Üniversitesi Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Bölümü'nün ortak çalışması sonucu, İstanbul, Eskişehir ve Diyarbakır'da, 84 kursiyerden oluşan 40 yaş üstü yetişkinlere yönelik bilgisayar okuryazarlığı eğitimleri verilmiştir. Yapılan bu betimsel çalışmada bilgisayar eğitimlerine katılan yetişkinlerin bilgisayar teknolojisi kullanımlarına ilişkin profilleri incelenmiş ve yetişkin profilleri cinsiyete göre farklılık analizleriyle birlikte sunulmuştur.
Anahtar sözcükler: Yaşlılık araştırmaları, yetişkin eğitimi, bilgisayar eğitimi.

ABSTRACT: Nowadays, increasing number of older adults are using technology and especially computers for purposes like resolving health problems, communicating with others or receiving information. Therefore designing computer trarinings according to requirements and increment of trainings for adults have been getting more important gradually. Computer literacy courses were given to 84 adults over the age of 40 in İstanbul, Eskişehir and Diyarbakır in 2007 by cooperation with Turkish Education Volunteers Foundation (TEGV) and Yıldız Technical University Computer and Instructional Technologies Department. Courses were supported by Yapı Kredi Bank Older Research Center. In this descriptive study, computer usage profiles of adults who attended to computer courses were examined and these profiles were presented together with the difference analysis by gender.
Keywords: Old age studies, adult education, computer education.

1. GİRİŞ

Hızla artan ve kendi içerisinde yenilenen toplumsal ihtiyaçlar, günlük yaşam içerisindeki teknoloji kullanma gereksinimlerini her geçen gün arttırmakta ve çeşitlendirmektedir. Teknolojik araçların toplum içerisinde kullanımına ilişkin genel çerçevenin çizilebilmesi açısından, National School Board Association (NSBA) tarafından 2002 yılında yapılmış ve UNESCO (2002) 'nun sunduğu, "Bilgi ve İletişim Teknolojilerinde Öğretmen Eğitimi" raporu içerisinde ifade edilen şu önemli analizler bir çıkış noktası olarak ortaya konulabilir:

- Dünya üzerindeki bilgi birikimi her 2-3 yılda bir ikiye katlanmaktadır,
- Her gün Dünya'da 7000 bilimsel ve teknik makale yayınlanmaktadır,
- Her iki haftada bir Dünya çevresindeki uydulardan Dünyamıza iletilen veriler kâğıtlara yazıldığında 19 milyon ciltlik yazılı belgeye denk gelmektedirler.
- Sanayileşmiş devletlerde ilköğrenimini tamamlamış bir öğrenci kendi büyükanne ve büyükbabasının hayatı boyunca karşılaştığından daha fazla bilgi akışına maruz kalmaktadır.
- Gelecek 30 yıl içerisinde geçmiş 300 yıldan daha fazla değişim yaşanacaktır.

Ortaya çıkan bu yoğun bilgi akış hızının ve ihtiyaçlardaki çeşitliliğin beraberinde, bireylerin teknoloji kullanımına yönelik eğitimleri bir gereklilik olarak görülmektedir. Yaşamımızı doğrudan etkileyen teknolojik araçlar incelendiğinde, bilgisayarlar ve bilgisayar destekli kullanılan tüm destek yazılımlarının çok büyük bir kullanım alanı olduğu söylenebilir. Bilgisayarların günlük yaşam içerisindeki bu önemli rolleri, öğrenme sürecinin ilk aşamalarından itibaren okullarımızda bilgisayar okur-yazarlığı eğitimi ve bu yöndeki becerilerin geliştirilmesi çalışmalarını beraberinde

getirmiş ve çocukluk döneminden başlayarak tüm bireylerin temel olarak kişisel ihtiyaçlarına yönelik bilgisayar kullanma becerilerine sahip olabilmeleri öngörülmüştür.

Bu bağlamda, teknoloji eğitiminin odak noktasında bilgisayar teknolojisi ve özellikle temel bilgisayar okur-yazarlığı eğitimi bulunmakta, uygun öğrenme ortamlarının hazırlanması ve öğretim programlarının oluşturulması amacıyla oldukça önemli çalışmalar yapıldığı bilinmektedir. Ancak, özellikle 40 yaş üstü yetişkinlerin bilgisayar eğitimine yönelik çalışmaların sayısının istenilen düzeyde olmadığı ve bu yaş grubuna yönelik eğitim araştırmalarının artmasına ihtiyaç duyulduğu da görülmektedir. 40 Yaş üstü yetişkinlerin toplam nüfus içerisindeki oranı, yetişkin eğitimi kapsamında, bilgisayar eğitiminin hedefinde yer alan insan potansiyelini ortaya koyması açısından önem taşımaktadır. Devlet İstatistik Enstitüsü (DİE, 2008) 'nden alınan yaş gruplarıyla nüfus oranları arasındaki ilişki Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1: Yaş Gruplarına Göre Türkiye Nüfus İstatistiği

Yaş Aralığı		**f**	**%**
0-39		51.154.129	67.78
40+	**40-49**	9.389.593	12.44
	50-59	6.724.962	8.91
	60+	8.203.886	10.87
	Toplam	24.318.441	32.22
Toplam Nüfus		75.472.570	100

Tablo 1'de görüldüğü gibi, ülke nüfusumuzun yaklaşık 4785 milyonunu yani %33'e yakın bölümünü 40 yaş üzeri bireyler oluşturmakta, bilgi toplumunu meydana getirme sürecinde bu yaş grubunun ihtiyaç duyacağı bilgisayar kullanma becerisinin kazandırılmasına yönelik girişimler oldukça önem kazanmaktadır. Bilgisayar kullanma becerisi, yetişkinlerin, yakınlarıyla ve arkadaşlarıyla daha kolay iletişim kurabilmelerini ve günlük aktiviteler için daha kolay planlama yapabilmelerini sağlamaktadır (Segrist, 2004). Günlük yaşam içerisinde modern teknoloji kullanımı, bu yaş grubundaki bireylerin, otonom, çevreden bağımsız bir biçimde hayatlarına devam edebilmeleri yönünde her geçen gün daha önemli bir rol üstlenmektedir (Slegers, van Boxtel & Jolles, 2007). Çevrimiçi ortam üzerinden erişilen sağlık destek sistemleri, bilgilendirici web ortamları, elektronik alışveriş, bankacılık modülleri, e-devlet uygulamaları, cep telefonları ile hayatımızdaki yerini ağırlıklı olarak hissettiren ancak çok daha farklı boyutlarıyla kullanım ihtiyacı duyduğumuz kablosuz teknolojiler, elektronik gazeteler, kurumsal danışmanlık hizmetleri gibi uygulamalar günümüzde temel bireysel ihtiyaçlar arasında girmekte ve bu uygulamaların her yaş gurubundaki birey tarafından kullanımı önemli görülmektedir.

Ülkemizdeki yetişkin eğitimi çalışmalarına destek vermek amacıyla, 40 Yaş üstü yetişkinlerin bilgisayar okur-yazarlığı eğitimine yönelik olarak, 2007 yılı içerisinde Yapı Kredi Emeklilik Yaşlılık Araştırmaları Merkezi (65+) 'nin sponsorluğunda bir proje çalışması yapılmıştır. Söz konusu proje çalışmasını kapsamında araştırmacılar tarafından ihtiyaç analizine dayalı olarak 16 saatlik bilgi teknolojileri ders içerikleri, öğretim programı ve günlük ders planları geliştirilmiştir. Toplam 4 haftaya dağıtılmış 16 saatlik eğitim sürecinden oluşan çalışmada, dersler, Türkiye Eğitim Gönüllüleri Vakfı (TEGV)'nın İstanbul, Eskişehir ve Diyarbakır'da bulunan eğitim parklarında ve TEGV gönüllü eğitmenleri tarafından yürütülmüştür. Gönüllü eğitmenleri araştırmacılar tarafından geliştirilmiş olan günlük ders planlarını ve materyalleri aynen kullanmaları konusunda yönlendirilmiş ve gerekli ön eğitimden geçmişlerdir. Proje sürecinde ve sonrasında, araştırmacılar tarafından hazırlanan; anket, ölçek ve analizlerle, yetişkinlerin bilgisayar eğitimine yönelik önemli veriler elde edilmiştir. Proje sonucunda elde edilen verilere ilişkin analizlerin ortaya konulduğu bu çalışmanın yetişkinlerin bilgisayar okuryazarlığı becerilerini

geliştirmeye yönelik eğitim ihtiyaçlarını tartışma boyutuyla alana katkı sağlayacağına inanılmaktadır.

1.1. Yetişkinlerin Teknoloji Kullanım Profilleri

Yetişkinlerin teknoloji kullanımına yönelik alan yazında yer alan çalışmalar incelendiğinde, 50 yaş üstü bireylerin teknoloji eğitimi kapsamındaki ihtiyaçlarının incelendiği, analiz edildiği ve yetişkinlerin teknoloji kullanım profillerinin ortaya konulduğu çalışmalar göze çarpmaktadır. Bu öğrenen analizine yönelik çalışmalar yetişkinlere yönelik verilecek bilgisayar eğitimi sürecinin önemli noktalarından birini oluşturmaktadır. Boulton-Lewis, Buys, Lovie-Kitchin, Barnett & David (2007), yetişkinlerin; gelişim, öğrenme ve teknolojiye ilişkin profillerini incelemişlerdir. Yapılan çalışmada, 50 ile 74 yaşları arası toplam 2645 katılımcıdan elde ettikleri anket verilerini analiz etmişler ve analiz sonucunda, teknoloji ilgisi yüksek olan 50-60 yaş arasındaki grubun teknolojiye olan ilgilerinin nedenleri olarak şunları sıralamışlardır:

- Gelişimi devam ettirme isteği
- Yaşam ile ilgili bilgi birikimini arttırmak
- Bilgi alma
- Yenilikleri takip edebilme
- Yeni teknolojilerden hoşlanma
- Bilgisayarlar ile ilgili bilgi edinme
- Film yapma ve fotoğrafçılık öğrenme
- Banka işlemlerini öğrenme
- Zihinsel olarak aktif olma
- Becerilerini geliştirme

Araştırmanın dikkat çekici bulgularından biri de, kadın katılımcıların erkeklerden daha fazla teknolojiyi öğrenme istekleri üzerinde durmaları olmuştur. Yetişkinlerin teknoloji kullanım profilleri genel teknoloji eğitiminin beraberinde özel olarak bilgisayar ve internet eğitimi noktasında da önem taşımaktadır. Gatto & Tak (2008), yetişkin bireyler arasında; bilgisayar, internet ve özellikle e-posta kullanma durumlarını incelemişlerdir. Çalışmada en az bir aylık internet kullanma deneyimi olmuş 60 yaş ve üzerinde 58 katılımcıdan elde edilen anket verileri analiz edilmiştir. Analiz sonucunda, katılımcıların %90'ı, bilgisayar ve internet kullanımını öğrenme isteklerinin nedeni olarak, kendi ilgi ve meraklarını gösterirken,%45'i çocukları tarafından teşvik edildiklerini belirtmişlerdir. Bununla birlikte, %55'lik grup düzenli olarak her gün internete girdiklerini belirtirken, katılımcıların %78'i internete her bağlanmalarında 1-2 saat arasında bağlı kaldıklarını ve özellikle sağlıkla ilişkili bilgilere ulaşmak amacıyla arama motorlarını kullandıklarını açıklamışlardır. Araştırma sonucunda, katılımcıların bilgisayar kullanımıyla ilgili olarak;

- E-posta ile arkadaşlarıyla iletişim kurma
- Menuniyet, öz-güven artışı
- Bilgi edinme, bankacılık gibi işlemlerde faydalanma

gibi olumlu dönütlerinin yanı sıra,

- Düş kırıklığı yaşama (Bilgisayar kullanma becerisinin zaman gerektirmesi, internet ortamında çıkan reklam pencereleri, e-posta virusleri vs. nedeniyle)
- Fiziksel sınırlılıklar
- Güvensizlik
- Zaman yetersizliği

gibi, bilgisayar ve internet kullanımlarına engel olan noktaları dile getirdikleri gözlenmiştir.

50 Yaş üstü bireylerin ihtiyaç duydukları destek hizmetleri arasında sağlık desteği önemli bir noktada bulunmaktadır. Bu nedenle, yetişkinlerin, teknoloji eğitimlerine yönelik araştırmalarda

özellikle, elektronik sağlık (e-sağlık) sitelerinin yetişkinler tarafından bireysel ihtiyaçlar doğrultusunda kullanılabilmesini ve alınan sağlık hizmetlerindeki kalitenin bu şekilde yükseltilmesini sağlamaya yönelik çalışmalar öne çıkmaktadır. Tse, Choi & Leung(2008), yetişkinlerin elektronik sağlık hizmetlerine karşı tutumlarını incelemişlerdir. Bu çalışmada 65 – 80 yaş arası 30 yetişkin katılımcı olarak bulunmuş ve bu katılımcılara 4 hafta süreyle, devlet desteğindeki bir e-sağlık sitesinin kullanımına yönelik eğitim verilmiştir. Eğitimin amacı katılımcı grubun bilgisayar kullanma ve internet üzerinden ilgi duydukları sağlık problemleriyle ilgili bilgileri tek başlarına edinme becerilerini kazanmalarını sağlamak olarak belirlenmiştir. Çalışma sonucunda katılımcıların, bilgisayar kullanma becerilerinin anlamalı düzeyde arttığı, aynı zamanda e-sağlık sisteminin katılımcı grup tarafından başarılı bir şekilde kullanıldığı görülmüştür. Çalışmada özellikle, yetişkinlere yönelik olarak verilen sağlık eğitimleri arasına e-sağlık eğitiminin de katılması gerekliliği üzerinde vurgu yapılmıştır. Benzer şekilde, Bertere, Bertera, Morgan, Wuertz & Attey (2007) tarafından yapılan çalışmada, bir sağlık destek sisteminin yetişkinler tarafından kullanımını incelemek amacıyla ortalama 70 yaşlarında 42 katılımcıya temel bilgisayar becerisi ve e-sağlık sisteminin kullanımına yönelik eğitimi verilmiştir. Çalışma bulgularının değerlendirilmesi sonucunda, tüm katılımcıların, bilgisayar kullanma ve site üzerinde gezinme becerilerinde anlamlı bir artış ortaya çıktığı gözlenmiştir. Ayrıca daha önce bilgisayar kullanma deneyimi olmayan katılımcıların siteyi kullanma isteklerinin oldukça yüksek olduğu vurgulanmıştır.

Bu örnek çalışmaların dışında alan yazında yetişkinlerin elektronik sağlık hizmetlerini kullanımlarına yönelik olarak yapılmış çok sayıda çalışmaya rastlanabilmektedir (Wilson, Flight, Hart, Turnbull, Cole & Young, 2008; Noel, Epstein, 2003; Bessell, Silagy, Anderson, Hiller & Sansom, 2002; Harris, Dersch, Kimball, Marshall & Negretti, 1999; Tian & Robinson, 2008; Macias & McMillan, 2008; Campbell, 2008). Yetişkinlerin, bilgisayar kullanma durumlarına yönelik çalışmalarda, bilgisayar ve internet kullanımı sırasında karşılaşılan güçlükler bir araştırma alanı olarak ortaya çıkmaktadır.

Yetişkinlerin teknoloji kullanım profillerine yönelik çalışmalar incelendiğinde, bilgisayar ve internet kullanma isteğine ve bu alanda verilecek eğitime duyulan ihtiyaç göze çarpmaktadır. Özel bir kapsam içerisinde ele alınan yetişkin bilgisayar eğitimi bu anlamda önemli ve önemli olduğu kadar üzerinde dikkatli durulması gereken bir çalışma alanı olarak görülmektedir. 50 yaş üstü bireylere verilecek bilgisayar eğitimine yönelik olarak yapılacak her çalışma, geleceğe dönük eğitim çalışmalarının geliştirilmesi ve bu yaş grubunun teknolojik gelişimine katkıda bulunulması açısından hayati önem taşımaktadır. Bu çalışmada gerçekleştirilen eğitim projesinde elde edilen verilerin bu bağlamda önemli görülmektedir.

1.2. Araştırma Problemi

Bu çalışmada, Yapı Kredi Emeklilik Yaşlılık Araştırmaları Merkezi'nin sponsorluğunda, Türkiye Eğitim Gönüllüleri Vakfı (TEGV)'nın İstanbul, Eskişehir ve Diyarbakır'da bulunan eğitim parklarında ücretsiz ve gönüllülük usulune dayalı olarak açılan BİT kullanma becerilerini geliştirmeye yönelik olan kursa katılmış olan 40 yaş ve üstü yetişkinlerin profili ve bilgisayar kullanma ihtiyaçlarına yönelik görüşlerinin ne olduğu belirlenmeye çalışılmıştır. Araştırmada ele alınan alt problemler şöyledir:

BİT kursuna katılan yetişkinlerin

1. Yaş, cinsiyet ve eğitim düzeylerine göre dağılımları nedir?
2. Bilgisayar teknolojilerine sahip olma olanakları nedir?
3. Bilgisayar kullanarak gerçekleştirmek istedikleri uygulamalar cinsiyete göre farklılık göstermekte midir?
4. Bugüne kadar bilgisayar öğrenmelerini engelleyen faktörler neler olmuştur?

2. YÖNTEM

Bu bölümde araştırmada ele alınan çalışma grubu, kullanılan veri toplama aracı ve veri analizlerinde kullanılan istatistiksel yöntemlerle ilgili bilgiler verilmiştir.

2.1. Çalışma Grubu

Çalışma grubunu, Yapı Kredi Emeklilik Yaşlılık Araştırmaları Merkezi'nin sponsorluğunda, Türkiye Eğitim Gönüllüleri Vakfı (TEGV)'nın İstanbul, Eskişehir ve Diyarbakır'da bulunan eğitim parklarında ücretsiz ve gönüllülük usulune dayalı olarak açılan BİT kullanma becerilerini geliştirmeye yönelik olan kursa katılmış olan 40 yaş ve üstü toplam 84 yetişkin oluşturmaktadır. 84 yetişkinin %29 (24 kişi)İstanbul'da, %50 (42 kişi) Eskişehir'de ve 21de (18 kişi) Diyarbakır'da açılan kursa kayıt yapan kursiyerlerdir. Katılımcıların %87sini emekliler, % 13ünü halen çalışmakta olanlar oluşturmaktadır.

2.2. Veri Toplama Aracı

Veriler araştırmacılar tarafından geliştirilen bir anket aracılığı ile toplanmıştır. Anket 3 kısımdan oluşmaktadır. İlk kısımda demografik özellikler (cinsiyet, yaş, eğitim düzeyi, çalışma durumu) ile ilgili sorular, ikinci kısımda BİT profilleri ile ilgili (bilgisayara sahip olma, internet erişimi, BİT teknolojilerini kullanma amacı) ile ilgili sorular ve üçüncü bölümde de BİT öğrenme isteğine ilişkin karşılaştıkları engelleri belirlemeye yönelik sorular yer almaktadır.

Anket sorularını geliştirirken literatürden yararlanılmış ve 3 uzmanın görüş ve önerileri doğrultusunda ankete son hali verilmiştir.

2.3. Verilerin Analizi

Verilerin analiz edilmesinde araştırma sorularına uygun olarak frekans, yüzde dağılımı ve kay-kare analizi kullanılmıştır.

3. BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde, BİT eğitimine katılan yetişkinlerin; yaş, cinsiyet ve eğitim düzeylerine göre dağılımları, bilgisayar teknolojine sahip olma olanakları, bilgisayar kullanarak gerçekleştirmek istedikleri uygulamalar ve bilgisayar kullanımlarını engelleyen faktörlerle ilgili analizler sunulmuş ve yorumlanmıştır.

3.1. BİT Eğitimine Katılan Yetişkinlerin Yaş, Cinsiyet Ve Eğitim Düzeylerine Göre Dağılımları Nedir?

Eğitim sürecine katılan yetişkinlerin yaşları 40-70 arasında değişmekle birlikte, bu aralık içerisinde farklı yaş gruplarına katılımcıların dağılımı tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2: BİT Eğitimine Katılan Yetişkinlerin Yaş Gruplarına Göre Dağılımları

Yaş	**40-45**	**46-50**	**51-55**	**56-60**	**61-65**	**66-70**	**Toplam**
Sayı	16	18	22	13	7	6	82*
Yüzde	%19	%22	%27	%16	%9	%7	%100

**2 kişi yaş aralığına ilişkin soruyu boş bırakmıştır*

Tablo 2'de de görüleceği üzere katılımcıların % 41'i (34 kişi) "40 ila 50 yaş" aralığında bulunmaktadır. Bunun yanı sıra 50 ile 60 yaş arasında bulunan katılımcıların oranı % 43'ü (35 kişi) 60 ile 70 yaş arasında bulunan katılımcıların oranı da %16 (13 kişi) 'dir. BİT eğitimine talebin daha çok 40 ile 60 yaş arası gruptan geldiğini göstermektedir. Ancak, gene de söz konusu tablo 40 yaş ve üstü yetişkinlerin yeni teknolojileri kullanmaya yönelik bir ihtiyaç içinde olduklarını göstermektedir. Özellikle, böyle sınırlı ve küçük bir grupta bile 60 yaş ve üstü yetişkinlerden talep geldiğinin görülmesi bu tür eğitimlerin yaygınlaşması durumunda bu yaş grubundan da talep geleceğinin göstergesidir.

BİT eğitimine katılan yetişkinlerin cinsiyetlerine göre dağılımları Tablo3'de sunulmaktadır.

Tablo 3: BİT Eğitimine Katılan Yetişkinlerin Cinsiyete Göre Dağılımları

Cinsiyet	Kadın	Erkek	Toplam
Sayı	39	45	84
Yüzde	%46.4	%53.6	%100

Tablo 4 incelendiğinde, erkek katılımcılar ile kadım katılımcıların yüzdelerinin birbirlerine çok yakın olduğu görülmektedir.

BİT eğitimine katılan yetişkinlerin eğitim durumlarına göre dağılımları Tablo 4'te sunulmaktadır.

Tablo 4: BİT Eğitimine Katılan Yetişkinlerin Eğitim Düzeylerine Göre Dağılımları

Eğitim	İlkokul	Ortaokul	Lise	Üniversite	Diğer	Toplam
Sayı	14	12	35	19	2	82*
Yüzde	%17	%15	%43	%23	%2	%100

**2 kişi eğitim durumuna ilişkin soruyu boş bırakmıştır*

Tablo 4'te de görüldüğü üzere, katılımcılar arasında en yüksek orana (%43) lise mezunları sahiptir. Daha sonra sırasıyla üniversite (%23), ilkokul (%17) ve ortaokul mezunlarının (%15) eğitimde yer aldıkları görülmektedir. 2 katılımcı ise herhangi bir okuldan mezun değillerdir ve okuma/yazma becerilerini kısıtlı olarak tanımlamışlardır. Söz konusu bulgular, bilgisayar okuryazarlığı (BOY) eğitimine en yoğun talebin lise ve üniversite mezunlarından, daha sonra da ilk ve ortaokul mezunlarından geldiğini göstermektedir. Talebin yoğun olarak lise ve üniversite mezunlarından gelmesi, bu eğitim düzeyindeki bireylerin kendi kendilerine de öğrenebilme kapasiteleri olması açısından, pek de beklenmedik bir sonuçtur.

3.2. BİT Eğitimine Katılan Yetişkinlerin Bilgisayar Teknolojilerine Sahip Olma Olanakları Nedir?

Tablo 5'te katılımcıların evlerinde bilgisayar olup olmadığına yönelik bulgular sunulmuştur.

Tablo 5: Katılımcıların Bilgisayar Sahibi Olmaları

Evinde Bilgisayar Bulunma Durumu	Evet	Hayır	Toplam
Sayı	53	31	84
Yüzde	%63	%37	%100

Tablo 5'te de görüldüğü gibi katılımcıların %63'nün (53 kişi) evinde bilgisayar bulunmakta, %37'sinin (31 kişi) ise bulunmamaktadır. Evinde bilgisayar bulunan katılımcıların yarısı (25 kişi) bilgisayar kullanabildiğini ifade etmiştir. Bulgular, katılımcıların önemli bir oranının evinde bilgisayar olmadığı halde bilgisayar kullanmayı öğrenmek istediklerini göstermektedir. Bu sonuç BOY eğitimlerinin sadece evinde bilgisayar olan yetişkinlere değil, evinde bilgisayarı olmasa dahi bilgisayar kullanmayı öğrenme ihtiyacı içinde olan yetişkinlere de cevap verdiğini göstermektedir.

Tablo 6'da katılımcıların evlerinde internet bağlantısı olup olmadığına yönelik bulgular sunulmuştur.

Tablo 6: Katılımcıların Evinde İnternet Bağlantısı Bulunma Durumları

Evinde İnternet Bağlantısı Bulunma Durumu	Evet	Hayır	Toplam
Sayı	26	58	84
Yüzde	%31	%69	100

3.3. BİT Eğitimine Katılan Yetişkinlerin Bilgisayar Kullanarak Gerçekleştirmek İstedikleri Uygulamalar Nelerdir?

Eğitime katılan yetişkinlerin bilgisayar kullanarak gerçekleştirmek istedikleri uygulamalar tablo 7'de sunulmuştur.

Tablo 7: Katılımcıların Bilgisayar Kullanarak Gerçekleştirmek İstedikleri Uygulamaların Dağılımı

Uygulama Tanımı		Evet	Hayır	Toplam
E-Posta kullanarak yakınlarıyla haberleşme	**Sayı**	57	27	84
	Yüzde	67.9	32.1	100
İnternette gezinerek aradığı bilgiye ulaşma	**Sayı**	70	14	84
	Yüzde	83.3	16.7	100
İnternette gezinerek vakit geçirme	**Sayı**	26	58	84
	Yüzde	31	69	100
Anında sohbet programlarını kullanma	**Sayı**	34	50	84
	Yüzde	40.5	59.5	100
Dijital makine ile çekilmiş fotoğrafları düzenlemek	**Sayı**	38	46	84
	Yüzde	45.2	54.8	100
İnternet üzerinden bankacılık işlemleri	**Sayı**	40	44	84
	Yüzde	47.6	52.4	100
İnternet üzerinden alışveriş	**Sayı**	14	70	84
	Yüzde	16.7	83.3	100
Diğer	**Sayı**	10	74	84
	Yüzde	11.9	88.1	100

Tablo 7 incelendiğinde özellikle katılımcıların %83.3'ünün (70 kişi), bilgisayar kullanmayı internette gezinerek aradığı bilgiye ulaşmak ve %67.9'unun (57 kişi) ise e-posta kullanarak yakınlarıyla haberleşmek amacıyla öğrenmek istedikleri dikkat çekmektedir. Katılımcıların bilgisayar kullanarak gerçekleştirmek istedikleri uygulamaların cinsiyete göre anlamlı fark gösterip göstermediği durumu Kay-kare analizi ile test edilmiştir.

Tablo 7'de yer alan her maddelere yönelik olarak yapılan Kay-kare analizi sonucunda BİT eğitimine katılan yetişkinlerin "E-Posta kullanarak yakınlarıyla haberleşme, İnternette gezinerek aradığı bilgiye ulaşma, İnternette gezinerek vakit geçirme, anında sohbet programlarını kullanma ve İnternet üzerinden bankacılık işlemleri yapma" uygulamalarını gerçekleştirme istekleri cinsiyetlerine göre anlamlı bir fark göstermemektedir.

Diğer taraftan katılımcıların "Dijital makine ile çekilmiş fotoğrafları düzenleme ve İnternet üzerinden alışveriş" yapma uygulamalarını gerçekleştirme isteklerinin katılımcıların cinsiyetlerine göre farklılık gösterip göstermediği Kay-kare analizi ile incelenmiştir. Analiz sonuçları Tablo 8 ve Tablo 9'da gösterilmiştir.

Tablo 8: Katılımcıların Dijital Makine İle çekilmiş Fotoğrafları Düzenleme / Görüntüleme İsteklerinin Cinsiyete Göre Karşılaştırılması Kay-Kare Analizi Sonuçları

Cinsiyet		**Dijital makine ile çekilmiş fotoğrafları düzenleme-görüntüleme isteği**		
		Evet	**Hayır**	**Toplam**
Kadın	**Sayı**	22	17	39
	Yüzde	56.4	43.6	100
Erkek	**Sayı**	16	29	45
	Yüzde	35.6	64.4	100
Toplam	**Sayı**	38	46	84
	Yüzde	45.2	54.8	100

χ^2 =3.66 sd=1 p=.055

Tablo 8'de yer alan analiz sonuçları incelendiğinde, katılımcıların fotoğraf düzenleme/görüntüleme istekleri açısından açık bir anlamlılık görülmemekte birlikte ($\chi 2$ =3.66, p=.05), dikkate değer bir farklılığın ortaya çıktığı ve kadın katılımcıların bu yöndeki isteklerinin erkek katılımcılardan daha fazla olduğu görülmektedir. Bu sonuç, kadınların aile fotoğraflarını biriktirme ve düzenleme isteklerinin erkeklere göre daha fazla olması ile açıklanabilir.

Tablo 9: Katılımcıların İnternet üzerinden Alışveriş Yapma İsteklerinin Cinsiyete Göre Karşılaştırılması Kay-Kare Analizi Sonuçları

Cinsiyet		**İnternet üzerinden alışveriş yapma isteği**		
		Evet	**Hayır**	**Toplam**
Kadın	**Sayı**	10	29	39
	Yüzde	25.6	74.4	100
Erkek	**Sayı**	4	41	45
	Yüzde	8.9	91.1	100
Toplam	**Sayı**	14	70	84
	Yüzde	16.7	83.3	100

χ^2 =4.22 sd=1 p=.040

Katılımcıların internet üzerinden alışveriş yapma isteklerinde ortaya çıkan cinsiyete göre farklılaşma Tablo 9'da incelendiğinde, kadın katılımcıların lehine anlamlı bir farklılık ortaya çıktığı gözlemlenmektedir ($\chi 2$ =4.66, p<.05). İnternet üzerinden yoğunlukla mutfak alışverişinin yapılıyor olması, kadın katılımcıların bu istekte yoğunlaşma nedenini açıklamaktadır.

3.4. BİT Eğitimine Katılan Yetişkinlerin Bugüne Kadar Bilgisayar Kullanmalarını Engelleyen Faktörler Nelerdir?

Katılımcıların bilgisayar öğrenmelerini etkileyen birden fazla faktör orta çıktığı araştırma bulgularıyla ortaya çıkarılmıştır, Bu faktörlerin neler olduğu ve katılımcılar arasındaki ifade edilme oranları Tablo 10'da verilmiştir

Tablo 10: Katılımcıların Bilgisayar Öğrenmelerini Engelleyen Faktörler

Bilgisayar Öğrenmeyi Engelleyen Faktör		Evet	Hayır	Toplam
Hiç ihtiyaç hissetmeme	**Sayı**	25	59	84
	Yüzde	29.8	70.2	100
Çevremde bana öğretecek kişi bulunmaması	**Sayı**	36	48	84
	Yüzde	42.9	57.1	100
Evimde bilgisayar olmaması	**Sayı**	36	48	84
	Yüzde	42.9	57.1	100
Bilgisayar öğrenme konusunda kendime tam güvenmeme	**Sayı**	17	67	84
	Yüzde	20.2	79.8	100
Çevremde bana öğretebilecek kişilere sormaya çekinmem	**Sayı**	15	69	84
	Yüzde	17.9	82.1	100
Diğer	**Sayı**	8	76	84

Tablo 10 incelendiğinde özellikle katılımcıların %42.9'unun (36 kişi), çevresinde kendisine bilgisayar öğretecek bir kişi bulunmamasını ve aynı şekilde %42.9'unun (36 kişi) ise evinde bilgisayar bulunmamasını bilgisayar öğrenmelerini engelleyen faktörler olarak göstermeleri dikkat çekmektedir. Dikkat çeken bu iki maddedeki oranlar birbirine eşit olduğundan maddelerden biri için cinsiyete göre farklılık analizi yapmak yeterli görülmüştür. Analiz sonuçları Tablo 11'de verilmiştir.

Tablo 11 Katılımcıların Çevresinde Kendilerine Bilgisayar Öğretecek Kişi Bulunmama Durumunun Cinsiyete Göre Karşılaştırılması Kay-Kare Analizi Sonuçları

Cinsiyet		Çevresinde kendisine bilgisayar öğretecek kişi bulunmama		
		Evet	**Hayır**	**Toplam**
Kadın	**Sayı**	17	22	39
	Yüzde	43.6	56.4	100
Erkek	**Sayı**	19	26	45
	Yüzde	42.2	57.8	100
Toplam	**Sayı**	36	48	84
	Yüzde	42.9	57.1	100

χ^2 =.016 sd=1 p=.89

Tablo 11 incelendiğinde katılımcıların çevresinde kendilerine bilgisayar öğretecek kişi bulunmaması durumunun cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermediği görülmektedir (χ2 =.016, p>.05).

SONUÇ ve ÖNERİLER

Sanayileşen ve her geçen gün kendi dinamik yapısını pozitif yönde geliştiren küresel sistem içerisinde her toplum, gelişim ve değişime zorunlu kalmaktadır. Gelişim hedeflerine uygun olarak, dünya üzerindeki tüm ülkeler için teknolojik gelişim önemle ele alınmakta ve bu konuda çok ciddi yatırımlar yapılmaktadır. Özellikle bilişim teknolojisi 80'li yıllardan itibaren toplumsal yaşam içerinde kullanımı yaygınlaşan ve eğitim süreçlerine dâhil edilen bir uygulama alanı olarak

görülmektedir. Toplumsal dinamikleri en üst düzeyde kullanabilmek için erken yaşlardan itibaren bireylerin bilişim alanındaki eğitimine önem verildiği ve bu konuda çok yoğun araştırmalar yapıldığı bilinmektedir. Erken yaşlardan itibaren verilen bilişim eğitimi sürecine, gelişmiş toplumlarda yetişkinlerin de dâhil edilmesi ve yetişkin ihtiyaçları göz önünde bulundurularak bu eğitim süreçlerinin yönetilmesi günümüzde bir gereklilik olarak görülmektedir.

Bu bağlamda, Ülkemizdeki 40 yaş üstü yetişkin bireylerin teknolojik ihtiyaçları bilgi toplumunun meydana getirme sürecinde üzerinde dikkatle durulması gereken bir uygulama alanı olarak ortaya çıkmaktadır. Yapı Kredi Yaşlılık Araştırmaları Merkezi desteğiyle, Türkiye Eğitimi Gönüllüleri Vakfı (TEGV) ve Yıldız Teknik Üniversitesi Bilgisayar ve araştırmacıların ortak çalışması sonucu, İstanbul, Eskişehir ve Diyarbakır'da gerçekleştirilen ve ülkemizde bir ilk olma niteliği taşıyan bu çalışma sonucunda elde edilen verilere dayanılarak şu önerilerde bulunulmuştur:

1. Yetişkin eğitim süreçlerinde cinsiyete yönelik farklılıkların dikkatle incelenmesi ve bu farklılıklar göz önünde bulundurularak eğitim süreçleri tasarlanmasının süreçteki verimliliği arttırabileceğine inanılmaktadır.
2. Yetişkinlerin bilgisayar kullanma amaçları incelendiğinde internet kullanımı ilk sırayı almaktadır, bu amaç dikkate alınarak eğitim süreçlerine internet eğitiminin ağırlıklı olarak katılmasıyla ihtiyaca yönelik bir öğrenme ortamının oluşturmasına katkı sağlanabileceği düşünülmektedir.
3. Yetişkinlerin aralarındaki iletişime verdikleri göz önünde bulundurularak, özellikle e-posta kullanımına yönelik bilişim eğitimi verilmesi, bu yaş grubu arasındaki sosyal etkileşimi güçlendireceği öngörüldüğünden gerekli görülmektedir.
4. Katılımcıların evlerinde bilgisayar bulunmaması ve kendilerine bilgisayar öğretecek kimseyi bulamamaları gibi faktörlerin bilgisayar öğrenmelerini etkileyen faktörler olarak ön plana çıkmaları, yetişkin eğitimine yönelik sistematik kursların geliştirilmesi gereğini ortaya koymaktadır.
5. Yetişkin eğitimi bağlamında 40 yaş ve üstü çok geniş bir yaş grubunu kapsamaktadır, hedeflenen yaş grubu daraltılarak, farklı yetişkin gruplarının isteklerine yönelik araştırmalar yapılmasının daha değişken sonuçlara ulaşılmasını beraberinde getireceğine inanılmaktadır.

KAYNAKLAR

Bertera, M. E, Bertera, R. L., Morgan, R., Wuertz, E., & Attey, A. M. (2007). Training older adults to access health information. *Educational Gerontology*, 33, 483–500. Retrieved January 5, 2009, from Taylor&Francis database.

Bessell, T.L., Sialgy, C., Anderson, J., Hiller, J. & Sansom, Lloyd. (2002). Prevalence of South Australia's online health seekers. *Australian & New Zealand Journal of Public Health*, 26(2),170-174. Abstract Retrieved January 3, 2009, from EBSCOhost database.

Boulton-Lewis, G. M., Buys, L., Lovie-Kitchin, J., Barnett, K. & David, L. N. (2007). Ageing, learning, and computer technology in australia. *Educational Gerontology*, 33, 253–270. Retrieved January 9, 2009, from Taylor&Francis database.

Gatto, S. L. & Tak, S. H.(2008). Computer, internet, and e-mail use among older adults: Benefits and barriers. *Educational Gerontology*, 34, 800–811. Retrieved January 3, 2009, from Taylor&Francis database.

Harris, S. M., Dersch, C. A., Kimball, T. G., Marshall, J. P. & Negretti, M. A. (1999). Intemet resources for older adults with sexual concems. *Joumal of Sex Education & Therapy*. 24, 183-188.

James Cambpell, R., (2008). Meeting seniors' information needs: Using computer technology. *Home Health Care Management & Practice, 20(4), 328-335.* Abstract Retrieved January 3, 2009, from EBSCOhost database.

Macias, W. & Mc Millan, S. (2008). The return of the house call: The role of internet-based interactivity in bringing health information home to older adults. *Health Communication, 23(1),34-44.* Abstract Retrieved January 8, 2009, from EBSCOhost database.

Noel, J.G. & Epstein, J. (2003). Social support and health among senior internet users: Results of an online survey. *Journal of Technology in Human Services*, 21(3), 35-53. Retrieved January 2, 2009, from EBSCOhost database.

Segrist, K. A., (2004). Attitudes of older adults toward a computer training program. *Educational Gerontology*, 30, 563-571. Retrieved January 12, 2009, from Taylor&Francis database.

Slegers, K , van Boxtel, M. P. J. & Jolles, J. (2007). The effects of computer training and internet usage on the use of everyday technology by older adults: A randomized controlled study. *Educational Gerontology*, 33, 91–110. Retrieved January 9, 2009, from Taylor&Francis database.

Tian, Y. & Robinson, J. (2008). Incidental health information use and media complementarity: A comparison of senior and non-senior cancer patients. *Patient Education & Counseling*, 71(3), 340-344. Abstract Retrieved January 11, 2009, from EBSCOhost database.

Tse, M. M. Y., Choi, K. C. Y. & Leung, R. S. W. (2008). E-health for older people: The use of technology in health promotion. *Cyberpsychology & Behavior,11(4),475-479.* Retrieved January 4, 2009, from Liebertonline database.

Wilson, C., Flight, I., Hart, E., TurnBull, D., Cole, S. & Young, G. (2008). Internet access for delivery of health information to South Australians older than 50. *Australian and New Zealand Journal of Public Health*, 32(2) 174-176. Abstract Retrieved January 6, 2009, from EBSCOhost database.

UNESCO, (2002). *Information and Communication Technologies In Teacher Education a Planning Guide,* Retrieved December 10, 2008, from http://unesdoc.unesco.org/images/0012/001295/ 129533e.pdf